

Сиф. 0309

**НАСТАВНА
ПРОГРАМА**

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

СОЛФЕЖ
со елементарна теорија на музика

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ

**ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ**

Скопје, 2008

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Бр. 07-7025/1

23 09 2008 год.

С К О П Ј Е

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образованието
С К О П Ј Е

Примено: <u>29.09.2008</u>			
Орг единица	Број	Прилог	Вредност
<u>07</u>	<u>6353</u>	<u>1</u>	

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Сл. весник на РМ” бр. 58/00 и 44/02) и член 31 од Законот за основно образование („Сл. весник на РМ” бр. 103/08), министерот за образование и наука донесе наставна програма по предметот *солфеж со елементарна теорија на музиката* за деветгодишното основно музичко и балетско образование.

1. ВОВЕД

Во деветгодишното основно музичко училиште можат да се запишат ученици кои наполниле 6 години. На приемниот испит се проверуваат музичките способности на учениците: слухот, чувството за ритам и мелодиските контури, музичката меморија.

Наставниот предмет солфеж е застапен во сите години на деветгодишното основно музичко образование. Во I година солфеж е единствениот наставен предмет кој се изучува. Со оглед на возраста на учениците целта на наставата по солфеж е да се овозможи комплексен музички развој на учениците: развој на музичките способности преку активно вклучување во музицирањето (пеене, свирење), стекнување на базични знаења од областа на музичката писменост, запознавање со различни сегменти на музичката култура преку слушање музика и посета на музичките приредби, пројавување на креативни способности. Со тоа, наставата по солфеж треба да придонесе за поттикнување желба кај учениците активно да се занимаваат со музиката и да ги подготви за понатамошно свирење инструмент. Наставните теми на предметот – Мелодика и Ритмика – се тесно поврзани меѓу себе и даваат широки можности за меѓусебно интегрирање. Наставата по солфеж треба да вклучува и активности базирани врз слушање музички дела, со цел да се развива музичката перцепција, да се доживуваат музичките изразни средства, карактер, ритам. Наставата се изведува во групи по 9 - 15 ученици. На крајот од учебната година секој ученик учествува на јавен настап во училиштето.

- Фонд на часови: 2 часа неделно, 72 часа годишно.
- Статус на предметот: задолжителен.

2. ЦЕЛИ НА ПРЕДМЕТОТ ЗА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД I - III:

Ученикот/ученичката:

- да ја доживее убавината на музиката;
- да стекнува љубов кон класичната музика;
- да стекнува сознанија за музичката култура на своето опкружување;
- да ги развива музичките способности;
- да ја развива креативноста;
- да препознава нотен текст, музички термини и ознаки;
- да применува правилна вокална интерпретација;
- да развива опсег на гласот;
- да развива способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да знае да репродуцира нотен текст (ритмички и мелодиски);
- да го развива внатрешниот слух;
- да ја развие музичката меморија и вниманието;
- да развива способност за запишување на нотниот текст;
- да ги осознае функциите на тоновите;
- да препознава музичка реченица (прашање-одговор);
- да стекнува умеење да тактира во ритам;
- да стекнува умеење течно да интерпретира мелодиска линија;
- да знае да репродуцира нотен текст на ДМИ (ритмички и мелодиски);
- да се ослободи од стрес, емоционална напнатост преку музичките активности;
- да покажува интерес и желба за изведување на музичките активности;
- да стекне самодоверба во извршувањето на музичките активности;
- да развива аудитивна и тактилна перцепција;
- да го открива и почитува сопственото музичко изразување и да го почитува музичкото изразување на другите;
- да ги слуша внимателно искажувањата на другите (упатствата на наставникот, идеите на соучениците и сл.);
- да ги извршува дадените задачи;

- да комуницира и соработува со врсниците и другите;
- да се поттикнува за работа во пар и во група;
- да ги разбира и прифаќа правилата на однесувањето во колективните музички активности, како и во потесната и пошироката средина (одделението, училиштето);
- да го развива чувството на одговорност во тимското работење;
- да покажува толеранција;
- да покажува подготвеност да му помогне на другиот;
- да се воведува во користењето на информативната компјутерска технологија во музичките активности.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ВО I ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да развива навика за култивирано пеење (умерено пеење, без гримаси, дигање на рамења и викање);
- да развива способност за пеење на песни со разновидна ритмичко-мелодиска линија;
- да развива способност за прецизно интонирање на тонска висина;
- да развива способност за следење интонација од инструмент;
- да развива музичка меморија;
- да покажува интерес за слушање музика, посета на концерти и други приредби;
- да се оспособува за активно, внимателно слушање на музиката;
- да развива осет за музичка изразност;
- да развива осет за ритам;
- да стекнува умеене да следи ритам (со плескање, тактирање);
- да се поттикнува за движењата во музичко - ритмичките активности усогласено со музиката;
- да развива ориентација во просторот;
- да се запознае со некои детски музички инструменти и да прави обиди за свирење со нив;
- да ги препознава, именува и запишува нотите од основната скала;
- да може самостојно да испее лесна мелодиско-ритмичка вежба по ноти;
- да развива интерес за изведување на спонтани импровизации на кратки музички мотиви;
- да се поттикнува за сопствено музичко изразување.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Тема: МЕЛОДИКА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се воведува во музичката уметност; - да развива музички слух; - да развива пејачки глас; - да применува елементи на правилна вокална интерпретација при пеење песни и вежби; - да развива способност за меморирање на мелодија и текст на песна; - да ги доживува и сфаќа содржината и карактерот на песната; - да ја доживува јачината и разликите во јачината во слушање музика, пеење и свирење; - да ја доживува брзината и разликите во брзината во слушање музика, пеење и свирење; - да доживува високи и ниски тонови и мелодиско 	<ul style="list-style-type: none"> - Звук и тон - Јачина на тонот - Брзина - Пеење детски и народни песни по слух со текст и со имињата на тоновите 	<ul style="list-style-type: none"> - Звук - Тон - Имињата на тоновите (до, ре, ми, фа, сол, ла, си, до) - Гласно - Тивко - Погласно - Потивко - Брзо - Бавно - Побрзо - Побавно 	<ul style="list-style-type: none"> - Воочување на разликите меѓу звук и тон преку демонстрација на разновидни примери (звучите од природата и околината и музичките тонови – пеење, звучење на инструменти и музички фрагменти). - Доживување и воочување на јачината и брзината во музиката преку слушање музика, пеење и свирење на ДМИ; - доживување и воочување на видовите и нијансите на јачината и брзината преку слушање музика, пеење и свирење на ДМИ. - Пеење песни со текст и со именување на тоновите.

<p>движење нагоре - надолу; - да развива способност за прецизно интонирање на тоновите од основната скала; - да го сфаќа поимот скала; - да се воведува во нотното писмо и пеење по ноти; - Да стекнува внатрешен музички слух; - да развива чувство за заедничко пеење и пеење во групи.</p>	<p>- Откривање на музичките симболи (петтолиние, виолински клуч, нота, пауза) - Откривање на секоја нота од основната скала (од до1-до2) - Висина на тонот (преку визуелна слика на петтолинието и фономимија) - Пеење и свирење по слух елементарни мелодиски модели со именување на тоновите</p>	<p>- Петтолиние - Виолински клуч - Нота (до1, ре1, ми1, фа1, сол1, ла1, си1, до2) - Помошна линија - Скала - Високи тонови - Ниски тонови - Нагоре - Надолу</p>	<p>- Откривање на тоновите од основната скала и начинот на нивното запишување преку приказни, слики и сл. (асоцијации на петтолиние со дланката поставена хоризонтално, клуч кој „отвора врата”, ноти претставени сликовито како лице кое пее или се насмевнува итн.). - Доживување на регистри (висок, среден, низок) преку слушање музички дела (пр.: Чајковски: „Детски албум” - „Чучулига” за доживување на висок регистар); - доживување на високи и ниски тонови и движење нагоре - надолу со помош на слики, асоцијации, фономимија. - Пеење и свирење по слух на елементарни мелодиски модели (наставникот пее на неутрален слог модел од 3-5 тонови, а учениците повторуваат со именување на тоновите или со свирење на металофон, ксилофон, свончиња);</p>
--	---	---	---

	<p>- Пеење по ноти (солфежирање) на елементарни мелодиски модели во C-dur (од до1-до2)</p> <p>- Свирење на металофон, ксилофон, свончиња по слух и по ноти</p> <p>- Пеење и свирење лесни 2-гласни канони по слух</p> <p>- Знак за повторување (поим и визуелен симбол)</p>	<p>- Канон</p> <p>- Знак за повторување</p>	<p>- солфежирање на елементарни мелодиски модели во C-dur (појаснување на нотниот текст, читање парлато, солфежирање со и без придружба на инструмент; да се внимава на тактирањето!).</p> <p>- Свирење по ноти на елементарни мелодиски модели во Ц-дур на металофон, ксилофон, свончиња.</p> <p>- Пеење (свирење) на канон чијашто мелодија е претходно научена како едногласна песна или вежба. Наставникот треба да внимава учениците да се слушаат меѓу себе.</p> <p>- Совладување на знакот за повторување преку пеење елементарна песничка со текст и со именување на тоновите и нејзиното запишување.</p> <p>- Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.</p>
--	--	---	---

Тема: РИТМИКА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да развива чувство за ритам; - да ја доживува и применува рамномерната пулсација (со плескање на раце, чекорење, свирење на Орфови инструменти – ритмички и др.); - да го доживува и применува броењето и тактирањето; - да доживува и воочува дводелен и троделен метар; - ритмички да изговара бројалки, брзозборки и текстови од песничките; - да го доживува различното траење на тоновите во музиката; - да ги препознава и применува нотните вредности (цела, половина и четвртина) и четвртина пауза; - да го препознава тактот во нотниот текст; - да се воведува во 	<ul style="list-style-type: none"> - Рамномерна пулсација - Дводелност (броење еден-два) и триделност (броење еден-два-три) 	<ul style="list-style-type: none"> - Чекорење - Марширање - Плескање - Удар - Броење 	<ul style="list-style-type: none"> - Воочување на пулсацијата во слушаните музички примери (пр. Чајковски: „Детски албум” - „Марш на дрвените војничкиња” и „Валс”) и нејзина изведба со плескање со раце, тропкање со нозе, музичко-ритмичките движења (чекорења, потскокнувања), свирење на Орфови инструменти (ритмички). - Воочување на 2-делен метар: учениците се делат во 2 групи. Наставникот ја свира на пијано претходно научената песна, 1-та група чекори рамномерно и ја пее песната со текст, 2-та група плеска со раце и брои „еден-два...”. Потоа групите ги менуваат улогите. - Воочување на 3-делен метар: учениците се делат во 2 групи. Наставникот ја свира на пијано претходно научената песна, учениците од 1-та група играат валс во парови и ја пеат песната, учениците од 2-та плескаат со раце и бројат „еден-два-три...”. Потоа групите ги менуваат улогите. (Во двата примера учениците од 2-та група наместо плескање со раце може да свират на Орфови инструменти –

<p>ритмичко читање (парлато) на нотниот текст; - да развива способност за прецизно изведување на ритамот; - да следи мелодија со свирење на Орфови инструменти (ритмички).</p>	<p>- Доживување на еднакви, пократки и подолги траења преку ритмичко изговарање на бројалки, брзозборки и текстови од песничките</p> <p>- Траење на тоновите</p> <p>- Нотни вредности: цела нота половина нота четвртина нота</p> <p>четвртина пауза</p>	<p>- Бројалка - Брзозборка - Еднакво траење - Подолго траење - Пократко траење</p> <p>- Траење на нотите - Цела нота - Половина нота - Четвртина нота</p> <p>- Четвртина пауза</p>	<p>ритмички. Наставникот треба да го нагласува силното време во својата изведба и да внимава учениците при броењето и придружните активности, исто така, да го нагласуваат силното време).</p> <p>- Воочување на еднаквите, пократките и подолгите траења на слоговите преку ритмичко изговарање на бројалките, брзозборките, тесктовите од песничките придружено со плескање со раце, тропкање со нозе, музичко-ритмичките движења, свирење на Орфови инструменти – ритмички. При пеењето на песничката чијшто текст беше изговорен се воочуваат еднаквите, пократките и подолгите траења на тоновите.</p> <p>- Совладување на нотните вредности и четвртина пауза преку слики и апликации.</p>
--	---	---	--

	<p>- такт (2/4 и 3/4)</p> <p>- Ритмичко читање на нотен текст (парлато)</p> <p>- Свирење со Орфови инструменти (ритмички)</p>	<p>- Такт - Тактова црта - Тактирање</p> <p>- Ритмичко читање на нотите</p> <p>- Орфови инструменти</p>	<p>- Воочување на тактот врз основа на претходните активности за 2-делност и 3-делност со помош на приказни и слики. Се препорачува на почетната фаза на совладување на тактот наставникот да креира модели со примена само на четвртини ноти и паузи.</p> <p>- Читање парлато на елементарни модели со тактирање.</p> <p>- Свирење на елементарни ритмички модели (запишани на една линија) на Орфови инструменти – ритмички. Пред да се отсвири, моделот може да се изговори парлато на неутрален слог „та“ со тактирање. Оваа активност може да се изведува во 2 групи: 1-та група свири, 2-та изговара парлато со тактирање.</p> <p>- Игри и квизови за утврдување на совладаните поими.</p>
--	---	---	--

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Со оглед на возраста на учениците, часот по солфеж треба да вклучува различни видови на музички активности.

Се препорачува слушање музика во изведба на наставникот (примери од класична музика, композиции за деца од типот на „Детски албуми”, музика од други стилови и жанрови) и снимена за воочување на нејзиниот карактер и изразните средства, како и за доживување и совладување на наставните содржини (метроритамот, мелодиски модели).

- Особено се препорачуваат музичко-ритмичките движења за доживување на римичките карактеристики на музиката.

- Се препорачува користење на ДМИ за поставување на тоновите од основната скала, совладување на ритамот, координација на движењата на рацете, просторна ориентација.

- Учениците треба да навикнуваат на солфежирање и изведба на ДМИ по ноти со почитување на сите ознаки (темпо, динамика), со израз и правилно фразирање, со тактирање при пеењето.

- Учениците од прво одделение треба да ги совладуваат ритмичките елементи преку игри.

- За полесно снаоѓање во петтолинието да се употребуваат креди во боја (секоја нота во различна боја).

- За посликовито претставување на висината на тоновите и нивното попрецизно интонирање да се применува фонотимијата.

Иако во I година на деветгодишното основно музичко образование не е предвидена наставната тема *Дикџајџ*, наставникот може да изведува активности од тип на лесен устен диктат базирани на меморирање и пеење со именување на тоновите (свирање на Орфови инструменти) на кратки мелодиски, односно ритмички мотиви

- Наставникот по солфеж во соработка со раководството на училиштето и наставниците по инструменти треба да ги координира активностите сврзани, од една страна, со запознавањето на училиштето и неговите простории (училниците, концертната сала, библиотеката итн.), а, од друга страна, со организацијата и следењето на едукативно-уметничките активности. Во текот на целата учебна година за учениците во I година треба да се организираат мали едукативни концерти во концертната сала со појаснување на начин на однесување, запознавање со музичари-изведувачи и претставување на музичките инструменти, утврдување на улогата на слушателите на концерт и создавање предизвик да се научи убаво да се свири и да се пее.

- При изборот на инструментите кои треба да им се презентираат на учениците предност да им се даде на инструментите предвидени за изучување во деветгодишното образование (пијано, виолина, виола, виолончело) и препознатливите инструменти од други групи (дувачки, ударни). Наставникот треба да процени дали постои можност за претставување и на други инструменти. Како и посетата на концертите, редовно низ целата учебна година треба да се одвива и слушањето на разновидна музика на часовите.

Прејораки за корисење на годишниот фонд на часови:

Мелодика 42 часа; Ритмика 30 часа.

➤ **Наставни средства:**

- учебник по избор на наставникот, одобрен од страна на министерот;
- аудио-визуелни средства (ТВ, ДВД- плеер, видеоплеер, компјутер);
- детски музички инструменти;
- дидактички средства и материјали;
- разни извори на учење од непосредната околина (предмети во природата и околината);
- визуелни средства (слики, фотографии, апликации и сл.);
- Интернет, образовни софтвери.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за музичкото изразување, ангажираноста на учениците, посветеноста во работата, како и тимската работа (формативно оценување).

При следењето на постигањата на учениците, наставникот треба особено да внимава кон индивидуалниот пристап во постигањата на секое поединечно дете.

Во текот на наставата редовно се следи развојот на секој ученик. На крајот од годината се препорачува одржување на јавен час отворен за родителите и другите наставници на кој учениците би имале можност да ги претстават активностите застапени во текот на учебната година и своите постигањата.

- Оценувањето е опишно со краток опис.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на нормативот донесен од страна на министерот за образование и наука.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно-образовната работа во прва година може да ја изведува лице кое завршило:

- факултет за музичка уметност – оддел за музичка теорија и педагогија;

- факултет за музичка уметност – оддели за:

композиција;

диригирање;

музикологија;

етномузикологија.

(Приоритетноста според горенаведениот редослед.)

9. НАСТАВНАТА ПРОГРАМА ЈА ИЗРАБОТИ СТРУЧНИОТ ТИМ:

1. д-р Ивица Зориќ, ДМУ „Тодор Скаловски – Тетоец” – Тетово, ФМУ - Скопје
2. м-р Викторија Коларовска - Гмирја, вонреден професор на Факултетот за музичка уметност- Скопје
3. Виолета Апостолова, професор во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј” - Скопје
4. Весна Димчевска, професор во ДМБУЦ „Илија Николовски-Луј” - Скопје
5. Анкица Витанова, советник по музичко образование и музичка уметност, БРО - Скопје

10. ПОТПИС И ДАТУМ НА ДОНЕСУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по музичко образование за прво одделение во деветгодишното основно музичко и балетско образование ја донесе

Министер

на ден _____

Скопје